

Kuşak ve Yol Girişimi Kapsamında Çin'in Ortadoğu ile Kültürel İletişimi: Değerlendirme ve Beklentiler*

LIANG YINGYING

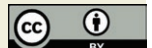
Tarih Bölümü, Sosyal Bilimler Fakültesi,
Şanghay Üniversitesi

Liang Yingying, Sosyal Bilimler Fakültesi, küresel çalışmalar dalında doktora öğrencisi ve Şanghay Üniversitesi Türk Araştırmaları Merkezi'nde araştırma görevlisidir. 2021'den itibaren Çin burs Konseyi'nin desteğiyle Kapadokya Üniversitesi'nde misafir akademisyen olarak görev yapacaktır. Başlıca araştırma alanları Türkiye'nin demokratikleşmesi, parti politikaları ve kültürler arası iletişimdir.

Email: LiangYingying39@163.com

<https://orcid.org/0000-0002-7739-0356>

Atf: Liang, Y. (2021). Kuşak ve Yol Girişimi kapsamında Çin'in Ortadoğu ile kültürel iletişimi: Değerlendirme ve beklentiler. *Kuşak ve Yol Girişimi Dergisi*, 2(4), 62-72.

ÖZ

Çin, 2013 yılında Kuşak ve Yol Girişimi'ni (KYG) ortaya koyduğundan beri, KYG özellikle Ortadoğu'da önemli ilerlemeler kaydetti. Çin'in Ortadoğu ile kültürel iletişimi, her iki tarafı da bir araya getiren, güven inşa eden ve şüpheleri ortadan kaldıran duygusal bir tutkaldır. Çin Dışişleri Bakanlığı'nın açıklamalarından, medyanın iletişiminden, Konfüçyüs Enstitülerinin gelişmesinden ve farklı hükümet dışı örgütler arasındaki işbirliğinden de anlaşılacağı üzere Çin, Ortadoğu ile birlikte KYG'yi inşa etmek için çalışıyor. Ayrıca Ortadoğu'nun kendine özgü jeopolitik konumu ve kültürel farklılıkları, Çin'in bölgedeki devletlerle kültürel iletişiminin Çin'in kendi karakteristik özellikleriyle yapılmasını gerektirmektedir. Bu arka planda mevcut makale, şu sorular ışığında ele alınmıştır: Çin'in Ortadoğu'daki kültürel iletişim mekanizmaları nasıl işlemektedir? KYG kapsamında Çin'in Ortadoğu ile olan kültürel iletişimi niçin önemlidir? Çin'in kültürel iletişiminin karakteristik özellikleri nelerdir? Bu sorulara cevap arayan makale, üç bölüme ayrılmıştır. İlk bölüm, KYG'yi ortaklaşa inşa etmek için kültürel iletişime dayanan Çin diplomasisindeki kültürel iletişimin rolünü özetleyecektir. İkinci bölüm, salgın, turizm, Konfüçyüs Enstitüleri ve Çin-Arap Devletleri İşbirliği Forumu ve Çin'in Ortadoğu ile iletişimine odaklanacaktır. Üçüncü bölüm, Çin'in kendi özellikleriyle geliştirdiği Ortadoğu'daki kültürel iletişimini vurgulayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çin diplomasisi, Çin'in özellikleri, kültürel iletişim, KYG, Ortadoğu.

Giriş

ORTADOĞU'DA GEÇMİŞTEN BERİ SÜREGELEN uzun soluklu çatışmalar karmaşık boyutlar kazanmaktadır. Özellikle, Arap Baharı'nın patlak vermesinden sonra, bölgenin temel çıkarları, dini mezhepler ve kültürler arasındaki farklılıklarla birlikte bölgedeki küresel ve bölgesel güçler arasındaki güç rekabetini yansıtan daha karmaşık ve değişken bir duruma gelmiştir. Bütün bunlar, KYG'nin Ortadoğu'da sorunsuz bir şekilde uygulanması ve geliştirilmesi karşısında zorluklara neden olmaktadır.

24-30 Mart 2021 tarihlerinde Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi, güvenlik ve istikrarı sağlamak için beş maddelik bir girişim ortaya koymak üzere Ortadoğu'da altı ülkeyi ziyaret etmiştir. Wang Yi,

geleneksel düşünceyi ve Ortadoğu'yu zayıflamış jeopolitik perspektiften görme alışkanlığını değiştirmek gerektiğini ifade etmiş, Ortadoğu'nun özelliklerine, modellerine ve yollarına saygı duyarak ortaklıkları güçlendirme ihtiyacını vurgulamıştır (Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2021). Çin medyası da Çin diplomasisinin saat ibresinin şimdi "Ortadoğu zamanı"na işaret ettiğine dikkat çekmiştir (Qin, 2021). Çin, kültürel iletişimi başka bölgelerle bir bağ olarak değerlendirmektedir ve Ortadoğu'da da farklı medeniyetlerin değişimini ve bütünleşmesini teşvik etmeye çalışmaktadır. Bu ise jeopolitik ve ekonomik etkilerin azaltılmasına ve Ortadoğu'da KYG'nin kapsamlı gelişimine olan bağlılık vasıtasıyla, medeniyetler arasındaki diyalogun artırılmasına büyük katkı sağlamıştır.

中国—阿拉伯国家合作论坛第八届部长级会议开幕式

الجلسة الافتتاحية للدورة الثامنة للاجتماع الوزاري لمنتدى التعاون العربي الصيني

2018年7月10日
يوم 10 يوليو عام 2018

中国·北京
بجين الصين

Çin-Arap Devletleri İşbirliği Forumu Bakanlar Toplantısı, Çin'in başkenti Pekin'de gerçekleştirildi, 10 Temmuz 2018. (Xinhua, 2018)

Bu arka planda mevcut makale, şu sorular ışığında ele alınmıştır: Çin'in Ortadoğu'daki kültürel iletişim mekanizmaları nasıl işlemektedir? KYG kapsamında Çin'in Ortadoğu ile olan kültürel iletişimi niçin önemlidir? Çin'in kültürel iletişiminin karakteristik özellikleri nelerdir? Bu sorulara cevap arayan makale, üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, KYG'yi ortaklaşa inşa etmek için kültürel iletişime dayanan Çin diplomasisindeki kültürel iletişimin rolünü özetleyecektir. İkinci bölüm, salgın, turizm, Konfüçyüs Enstitüleri ve Çin-Arap Devletleri İşbirliği Forumu ve Çin'in Ortadoğu ile iletişimine odaklanacaktır. Üçüncü bölüm, Çin'in kendi özellikleriyle geliştirdiği Ortadoğu'daki kültürel iletişimini vurgulayacaktır.

Çin Diplomasisinde Kültürel İletişimin Konumu

Kültürün oluşumu ve gelişimi iletişim pratiğinden ayrılamaz. Kültür, geniş anlamda, sadece manevi ürünleri değil, aynı zamanda maddi ürünleri de ifade eder. Tarihsel olarak, Büyük İskender'in Doğu seferleri, Roma İmparatorluğu'nun genişlemesi, Arap İmparatorluğu'nun "cihad" ve Haçlı Seferleri,

Zhang Qian'in Batı bölgelerindeki misyonu, Marco Polo'nun Columbus tarafından yeni dünyanın keşfi için doğuya yolculuğu ve Zheng He'nin batıya yolculukları ile ortaya çıkan değişimler, kültürün oluşumunda itici güç ve motivasyon kaynağı olmuştur (Ran & Hong, 2018).

İnsanlık tarihi, karşılıklı değişimin, karşılıklı öğrenmenin ve farklı medeniyetlerin bütünleşmesinin muhteşem bir resmidir. Çin, kapsamlı istişare, ortak katkı, ortak fayda ilkesini benimsemekte ve KYG'yi medeni bir yol haline getirmeye çalışmaktadır. Çin, değişimlerin medeniyetlerin önündeki engelleri aşması, karşılıklı öğrenmenin medeniyetler arasındaki çatışmaları aşması ve medeniyetlerin bir arada yaşamasının medeniyetlerin üstünlüğü iddialarını aşması gerektiği fikrini savunmaktadır (Ping, 2017). Son yıllarda Çin, kültürel değişim ve işbirliği mekanizmalarını ve platformlarını geliştirmeye, kültürel değişim markaları oluşturmaya, kültürel endüstrilerin gelişim ve ilerlemesini teşvik etmeye ve kültürel ticaret işbirliğini geliştirmeye odaklanmıştır. Ortak geleceğe sahip bir toplum, KYG'nin yüksek nitelikli inşasına önyak olacaktır (Liang & Hong, 2018).

KYG kapsamında, Çin'in yabancılarla olan kültürel alışverişleri genel diplomatik stratejiye fayda sağlamaktadır. Çin'in genel diplomasisi kamu diplomasisi ve hükümet diplomasisini içermektedir. Hükümet diplomasisi, devlet liderleri arasında ulusal egemenliği temsil eden Dışişleri Bakanlığı ile yabancı hükümetlerin ilgili bölümleri arasındaki resmi değişimlere karşılık gelmektedir. Kamu diplomasisi ise, hükümet diplomasisine ek olarak yabancı ülkelerle değişimin gerçekleşmesinde çeşitli yolları ifade etmektedir. Kamu diplomasisi ve hükümet diplomasisi arasındaki en önemli fark, katılımcıların ülke adına dış ilişkileri yürütüp yürütemeyeceğidir. Kamu diplomasisi aktörleri arasında hükümetler, sivil kuruluşlar, sosyal gruplar, sosyal seçkinler ve halkın çeşitli düzeylerdeki temsilciler yer almaktadır. Kamu diplomasisinin uluslararası kabul görmüş bir tanımı olmamasına rağmen, üç ortak noktası bulunmaktadır:

- Hükümet öncülük eder,
- Yabancı hükümetleri ve yabancı halkı hedef alır,
- Ülkenin imajını iyileştirmeyi amaçlar (Zheng, 2011).

KYG, Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarından geçmektedir. Bu Girişim'in inşaa çerçevesinin ölçüğü ve yatırım gücü, tek başına herhangi bir diplomatik yöntem güvenmenin en iyi seçenek olmadığı gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Yalnızca hükümet diplomasisi ve kamu diplomasisinin iki biçimini iyi bir şekilde birleştirerek KYG aracılığıyla siyasi olarak karşılıklı güven, ekonomik bütünleşme ve kültürel hoşgörü sağlayabilir, böylece bir çıkarlar, kader ve sorumluluk topluluğu yaratabiliriz.

İnsanlar arasındaki yakın temastan kaynaklanan dostluk, devletler arası ilişkilerin sağlam olmasının kilit noktasıdır. İnsanlar arası bağlanırlık, KYG'nin sosyal ve kamuoyu temelidir. Mart 2015'te, Çin Ulusal Kalkınma ve Reform Komisyonu, Dışişleri Bakanlığı ve Çin Ticaret Bakanlığı "ortaklaşa 'İpek Yolu Eko-

nomik Kuşağı ve 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu'nu İnşaa Etmek için El Ele: Vizyon ve Eylemler' adlı bir beyaz kitap yayınlamıştır. Bu vizyon, politika koordinasyonu, altyapı bağlantısı, engelsiz ticaret, finansal entegrasyon ve insanlardan insanlara bağlar (beş yönlü bir yaklaşım) gerektirmektedir" (Çin Devlet Konseyi Enformasyon Ofisi, 2020: par. 2). İlk dört yönlü yaklaşımın sorunsuz bir şekilde uygulanması, halkın desteği olmadan gerçekleştirilemez. Çin, halklar arasındaki dostane değişimleri güçlendiriyor ve bölgesel işbirliği için sağlam bir sosyal temel oluşturarak karşılıklı anlayışı ve geleneksel dostluğu geliştirmeyi bekliyor. Bu halklar arasındaki bağlantılar, yerli, yabancı medya ve akademisyenlerin ilgisini çekmiştir.

Kültür, halklar arasındaki iletişimin taşıyıcısıdır, bu nedenle kültürel iletişim, halklar arası iletişimi teşvik etmenin etkili bir yoludur.

Kültür, halklar arasındaki iletişimin taşıyıcısıdır, bu nedenle kültürel iletişim, halklar arası iletişimi teşvik etmenin etkili bir yoludur (Xiu, 2020). Uluslararası işbirliği için İkinci Kuşak ve Yol Forumu Açılış Töreni'nde Çin Devlet Başkanı Xi, Farklı kültürler arasında değişim ve karşılıklı öğrenme için köprüler kurmaya; çok yönlü halklar arası bir alışverişi kolaylaştırmak için eğitim, bilim, kültür, spor, turizm, sağlık, arkeoloji alanlarında işbirliğini derinleştirmeye ve parlamentolar, siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları arasındaki ve kadınlar, gençler ve engelliler arasındaki alışverişleri güçlendirmeye ihtiyacımız var (Ping, 2021). Nisan 2021 itibarıyla Çin, 140 ülke ve 31 uluslararası kuruluşla KYG'nin ortak inşası için 200'den fazla işbirliği belgesi imzalamıştır (Çin Halk Cumhuriyeti'nin Azerbaycan Büyükelçiliği, 2021). KYG, popüler bir uluslararası kamu ürünü ve en büyük işbirliği platformu haline gelmiştir.

Ortadoğu Diplomasisinde Çin'in Kültürel İletişim Pratiği

Ortadoğu, insanlık tarihinde bir zamanlar bir medeniyetin beşiği iken uzun süreli bölgesel çatışmalar ve çalkantılar nedeniyle dünyanın gözünde bir “güvensizlik alanına” dönüşmüştür. 2010'da Arap Baharı'nın patlak vermesinden bu yana, bu değişiklik sadece Tunus, Mısır, Libya, Yemen ve Suriye'de değil, aynı zamanda Batı'dan Doğu'ya, Kuzey Afrika'da Moritanya, Cezayir, Fas ve Sudan'dan Batı Asya'da Ürdün, Lübnan ve Filistin'e birçok ülkede siyasi çalkantılara yol açmıştır. Bahreyn, Suudi Arabistan, Umman, Irak, Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) hariç Ortadoğu'daki Arap dünyasında 20'den fazla ülkede farklı derecelerde sosyal ve siyasi karışıklıklar mevcuttur (Hua, 2018). Bu tür yaygın toplumsal ve siyasi değişimler, bölge ülkelerindeki iç ve dış siyaseti derinden ve kapsamlı bir şekilde etkileyecek, böylece Ortadoğu'daki ve hatta dünyadaki uluslararası ilişkileri yeniden şekillendirecektir. Kaosun ortasında değişim ve yönetim arayışı, Ortadoğu ülkelerinin hükümetlerinin ve halklarının en öncelikli arzusu haline gelmiştir.

Çin'in yeni dönemdeki Ortadoğu diplomasisi, Ortadoğu'nun sorunlarına dair, geçmişteki çatışmaları ve çelişkileri vurgulamaktan ziyade, yönetim ve kalkınmaya odaklanan bir anlayışa geçilmesini gerektirmektedir (Jian, 2016). Çin'in Ortadoğu diplomasisi hedefleri öncelikle 19'u Arap ülkesi olan Batı Asya ve Kuzey Afrika'daki 23 ülkeye yöneliktir. Arap ülkeleri, Ortadoğu ülkelerinin ana gövdesini oluşturmaktadır. KYG, Fas'ın “Ekonomik Sıçrama Planı” ve “2014-2020 Endüstriyel Canlandırma Planı Geliştirme Stratejisi”, Suudi Arabistan'ın “Vizyon 2030”, BAE'nin “2030 Endüstriyel Kalkınma Stratejisi” gibi Arap ülkelerinin kalkınma stratejilerinin yanı sıra, Katar'ın “2030 Ulusal Vizyonu”, Bahreyn'in “2030 Ekonomik Kalkınma Vizyonu”, Mısır'ın “2030 Vizyonu Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi”, Kuveyt'in “2035 Yeni Kuveyt”, Um-

man'ın “2040 Vizyonu” ve diğer ulusal orta ve uzun vadeli kalkınma stratejileri ile büyük ölçüde uyumludur. Bunların hepsi, Arap ülkelerinin muzdarip olduğu, tek bir ekonomik yapı, geçmiş endüstriyel gelişim ve yüksek genç işsizliği gibi konulardaki “yönetim eksikliği” çözüme uygulamalarıdır (Zhang, 2019).

Dünyanın en yüksek binası olan BAE'deki Burj Khalifa'da, “Haydi Wuhan” (Wuhàn jiāyóu!) gibi cesaret verici sloganlar sergilenmiştir. (Xinhua, 2020)

İlk olarak, COVID-19 salgını sırasında, Çin ve Ortadoğu ülkeleri mücadele etmek için el ele tutuşarak halk sağlığı krizine yanıt olarak dostluklarını derinleştirmişlerdir. Bu durum sadece karşılıklı güveni arttırmakla kalmamış, aynı zamanda Çin ve Ortadoğu ülkelerinin aşırı araştırma ve geliştirme konusunda işbirliğine yönelik bir anlaşmaya varmasıyla sonuçlanan yeni işbirliği alanları da açmıştır. Suudi Arabistan Kralı Salman, Çin'in salgınla mücadelesini desteklemek için Cumhurbaşkanı Xi Jinping'i arayan ilk yabancı devlet başkanı olmuştur. İran Dışişleri Bakanı Zarif ise Çin'in bu mücadelesini açıkça destekleyen ilk dışişleri bakanı olmuştur. Dünyanın en yüksek binası olan BAE'deki Burj Khalifa'da, “Haydi Wuhan” (Wuhàn jiāyóu!) gibi cesaret verici sloganlar sergilenmiştir. Türkiye, Çin'e tıbbi yardım sağlayan ilk ülkelerden biri olmuş ve Cumhurbaşkanı Erdoğan aşılamaya sürecini televizyonda canlı olarak yayınlamıştır. Bu eylemler, Çin halkını en zor anlarında derinden etkilemiştir.

Ortadoğu'daki salgından sonra, Çin derhal bölge ülkelerine çok sayıda anti-viral materyal sağlamış ve bölgedeki 9 ülkeye yüzden fazla tıbbi uzman ekibi göndermiştir. Aynı bölgedeki ülkelerde sağlık uzmanlarıyla 60'tan fazla video konferans düzenlenmiştir. Dışişleri Bakanlığı ve Gümrük Genel İdaresi tarafından yayınlanan bilgilere göre Çin, dünya çapında 100'den fazla ülke ve uluslararası kuruluşa, 500 milyon dozdan fazla aşı (toplam küresel aşı üretiminin altıda birine karşılık gelir) yardımı sağlamıştır. Ayrıca Çin hükümeti, gelişmekte olan ülkelere teknoloji transferinde Çinli aşı şirketlerini de desteklemektedir. Halihazırda, Türkiye, BAE ve Mısır gibi Ortadoğu ülkeleriyle müşterek üretim başlatılmıştır (Feng & Lin, 2021).

Turizm, güzergah üzerindeki ülkelerde engelsiz ticareti ve insandan insana bağları geliştirmede benzersiz bir rol oynamaktadır.

Batı'nın Çin'in "aşı diplomasisi" suçlamalarına yanıt olarak, Türkiye'nin Çin Büyükelçisi Abdulkadir Emin Önen, Türkiye'nin aşı üretimi ve tedariki konusunda Çin ile yakın bir diyalog sürdürmeye çalıştığını ifade etmiştir. Her ülkenin aşı konusunda işbirliği yapması ve salgına karşı küresel mücadeleye diplomasiyle katkıda bulunması gerektiğine dikkat çekmiştir. Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan, aşı konusunda siyasi ve ticari çıkarların bir kenara bırakılması gerektiğini ve aşılardan kamu malı olarak görülmesi gerektiğini pek çok kez vurgulamıştır (Feng & Lin, 2021). Gelişmekte olan ülkelerde aşılardan kullanılabilirliğini ve satın alınabilirliğini teşvik etmek için Çin, küresel aşılardan adil ve makul dağılımını sağlamak adına somut önlemler almakta ve aşılardan küresel bir kamu malı haline getirme konusundaki taahhüdünü ciddiyetle uygulamaktadır.

İkinci olarak turizm, Çin açısından KYG'nin kuruluşunu desteklemek için önde gelen bir endüstri-

dir. Turizm, güzergah üzerindeki ülkelerde engelsiz ticareti ve insandan insana bağları geliştirmede benzersiz bir rol oynamaktadır. Her şeyden önce, turizm kaynaklı pazarlar hem Çin hem de Ortadoğu ülkelerinin turizminin gelişmesi için büyük potansiyele sahiptir. Çin Ulusal Turizm İdaresi'ne göre, 13. Beş Yıllık Plan döneminde Çin, KYG güzergahındaki ülkelere, 150 milyon Çinli turisti yollayacak ve burada 200 milyar ABD doları turizm harcaması yapacaktır (Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Konseyi, 2015). Dahası, İslami turizm endüstrisinde Çin ve Ortadoğu ülkeleri arasındaki işbirliği de her iki tarafın kültürel farkındalığını artırmıştır. Çin, Ortadoğu ülkelerindeki çok uluslu turizm gruplarıyla işbirliğini güçlendirerek, yerel İslami turizm altyapısını istikrarlı bir şekilde geliştiriyor. Üstelik, Çin ve Arap ülkeleri, temelde iki ana alanı içeren bilgi teknolojisi ile turizmde işbirliği yapmaktadır: İnternette turizm işbirliği ve turizm bilgilerinin ortak organizasyonu ve paylaşımı (Xiao, 2016). İnternet teknolojisi, turizm endüstrisi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir ve internet tabanlı turizm bilgi hizmetleri, özellikle salgın döneminde küresel turizm iş geliştirme ve pazarlamasının önemli bir aracı haline gelmiştir.

Üçüncüsü, Konfüçyüs Enstitüsü, bir dil kurumu, kültür kurumu ve bilimsel araştırma kurumu olarak Çin dilini dünyaya tanıtmaya, Çin kültürünü yayma ve farklı kültürler arasındaki alışverişini geliştirme görevini üstlenmekte ve Ortadoğu ile Çin'in kültürel alışverişinde önemli bir rol oynamaktadır.

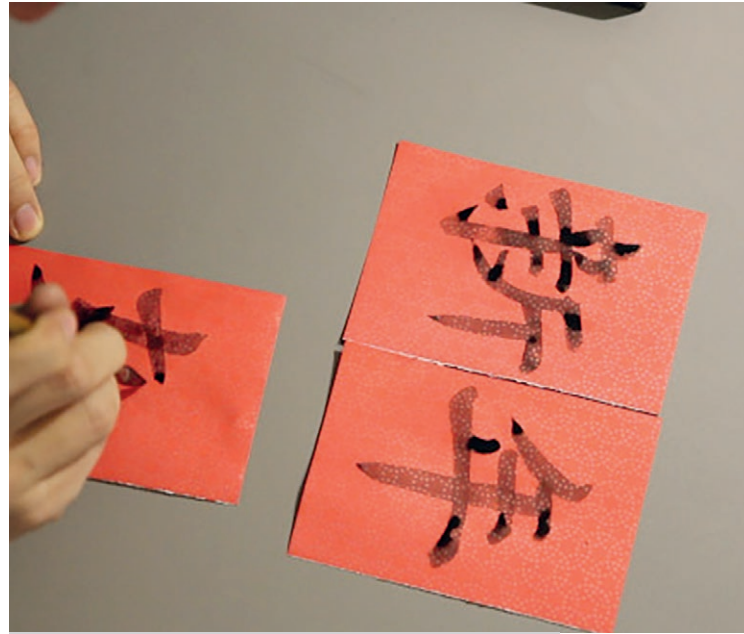
Ortadoğu'daki ilk Konfüçyüs Enstitüsü 2007 yılında Lübnan'daki St. Joseph Üniversitesi'nde açılmıştır. 2018'de Türkiye'de Çince'nin gelişimi uzmanlaşmış dar bir kitleye yönelik olmaktan çıkıp halka ulaşmıştır. Türk Milli Eğitim Bakanlığı, 2018 eğitim-öğretim yılında Türk ortaokullarında isteğe bağlı Çince dersleri vermeyi kararlaştırmış; Türkiye'deki Ankara Üniversitesi ve Erciyes Üniversitesi'nde Sinoloji Bölümü kurulmuştur (Yang & Chun, 2018).

2020-2021 akademik yılında, BAE Çince Dil Öğretim Programı, 210 Çinli öğretmen ile 31,538 öğrenciye (ki bu rakam devlet okullarındaki toplam öğrenci sayısının %10'una karşılık gelir) 119 devlet okulunda Çince kursları sunmaktadır. BAE, Çince'yi ulusal eğitim sistemine dahil eden ilk Arapça konuşulan ülke olmuştur. Dünya çapında 70 ülke Çince'yi ulusal eğitim sistemlerine dahil etmiştir (Dil Eğitimi ve İşbirliği Merkezi, 2020). 2002 yılında Konfüçyüs Enstitüsü, yabancı üniversite öğrencileri için "Çin Köprüsü" adlı ilk Çince Yeterlilik Yarışmasını başlatmıştır. Neredeyse 20 yıldır sürekli yapılan bu yarışmaya, 70'ten fazla ülkeden on binlerce yarışmacı katılmaktadır.

"Çin çılgınlığı" dünyayı kasıp kavurmaktadır. Turizm endüstrisinin gelişimi salgın etkisinden tam olarak kurtulamamış olsa da önemli turizm pazar potansiyelinin yol açtığı "çılgınlık" bundan etkilenmemiştir. Halihazırda, Çin dışında Çince öğrenen yaklaşık 25 milyon insan bulunmaktadır. Ayrıca Çince öğrenen ve kullanan toplam insan sayısı yaklaşık 200 milyona ulaşmıştır (People's Daily, 2020). Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) 25 Ocak'ta Çince'nin örgütün resmi dili haline geldiğini açıklamıştır. Bu, uluslararası iletişimde resmi bir dil olarak Çince'nin belirleyici etkisini ve uluslararası iletişimdeki güvenilirliğini daha da artırmıştır (Dil Eğitimi ve İşbirliği Merkezi, 2021).

Dördüncüsü, Çin-Arap İşbirliği Forumu, Çin-Arap kültürel alışverişlerinin genel gelişimini etkin bir şekilde destekleyen çeşitli kültürel etkinliklerin geliştirilmesini artırmayı amaçlayan bir platformdur. Çin-Arap Devletleri İşbirliği Forumu, 2004 yılında kuruluşundan bu yana, sekiz kez Çin-Arap Uygarlığı Diyalog Sempozyumu, dört kez Arap Sanat Festivali, Basın İşbirliği Forumu, Radyo, Televizyon İşbirliği Forumu ve iki kez Düşünce Kuruluşu Forumu düzenlemiştir. Sürekli artan karşılıklı siyasi güven ve Çin ile Ortadoğu ülkeleri arasındaki giderek

yakınlaşan ekonomik ve ticari alışverişler, iki taraf arasındaki kültürel alışverişlere de güçlü bir ivme kazandırmıştır. Çin-Arap Dostluk Konferansı, Çin-Arap Devletleri İşbirliği Forumu kapsamında yer alan önemli bir sivil toplum değişim platformudur. Çin ve Arap ülkeleri arasındaki geleneksel dostluğun derinleştirilmesinde ve iki taraf arasındaki halklar arası bağın geliştirilmesinde hayati bir rol oynamaktadır. Ayrıca Çin-Arap Devletleri İşbirliği Forumu ile, değişimleri ve diyalogları güçlendirerek, işbirliklerini derinleştirerek ve insanlığın barışına ve gelişimine yeni ve daha dikkate değer katkılarda bulunarak ortak geleceğe sahip bir toplumun inşa edilmesinde etkili bir rol oynanmalıdır.

Halihazırda Çin dışında Çince öğrenen yaklaşık 25 milyon insan var. (CGTN, 2015)

KYG, Çin'de ortaya çıkmasına rağmen, fırsatları ve meyveleri dünyaya aittir. Tıpkı Başkan Xi'nin dediği gibi, "KYG, bir tarafın özel bir yolu değil herkesin el ele ilerlemesi için güneşli bir caddedir. İlgili tüm ülkeler katılabilir, işbirliği yapabilir ve fayda sağlayabilir" (Ping, 2021).

40 yıllık reform ve gelişmeden sonra, Çin ve Ortadoğu siyasette karşılıklı desteğe odaklanmaktadır. Orta vadede, enerji merkezli ekonomik ilişkilerin geliştirilmesine ve mevcut siyasi, ekonomik, güvenlik, kültürel ve diğer alanlardaki çok yönlü işbirliğinin kapsamlı olarak genişletilmesine önem verilmektedir (Jian, 2018). Çin'in Ortadoğu dış politikasının performansı, genel tarafsızlıktan operasyonel performansa doğru değişmiştir. Kültürel değişimlerin bir tutkal olarak kullanılması, Çin ve Ortadoğu ülkeleri arasında gerçekleşen KYG'nin inşasında işbirliğinin derinliğini önemli ölçüde genişletmekte ve Çin'in güç ve bilgeliğinin Ortadoğu'nun barışçıl gelişimine katkı yapmasını sağlamaktadır.

Çin'in Ortadoğu ile Kültürel İletişiminin Özellikleri

Yeni dönemde Çin, Ortadoğu ile kültürel alışverişinde, geleneksel düşüncesini değiştirmeli, oryantizmin önyargılarını ve medeniyetler çatışması teorisinin mutlakiyetini ortadan kaldırarak KYG'yi kendine uygun kültürel alışveriş yollarını bulma amacıyla uygulamalıdır. Farklı kültürler arasındaki alışverişlerde, karşılıklı öğrenme yoluyla kültürel kimlik oluşur. Karşılıklı öğrenme, halklar arası bağları gerçekleştirmenin ve anlamlı kültürel alışverişlerin ön koşuludur. Barışçıl ve medeni bir gelecek, nihayetinde dünyanın büyük medeniyetlerinin siyaseti, ruhları ve entelektüel liderleri arasındaki anlayış ve işbirliğine bağlıdır.

2014'te Cumhurbaşkanı Xi Jinping, "Çin'in büyük ülke diplomasisinin özelliklerine sahip olması gerektiğini" gündeme getirmiştir (Ping, 2017). Ortadoğu'daki jeopolitik ve kültürel farklılıklar, KYG kapsamında, Çin'in Ortadoğu ile olan kültürel değişimlerinin de benzersiz olması gerektiğini göstermektedir.

İlk olarak, Çin farklı medeniyetler arasında kar-

şılıklı öğrenmeye bağlı kalmalıdır. 2014 yılında Cumhurbaşkanı Xi Jinping, Barış İçinde Bir Arada Yaşamın Beş İlkesi'nin 60. Yıldönümü Toplantısı'nda şunları ifade etmiştir: "Medeniyetlerin çeşitliliğine saygı göstermeli, farklı medeniyetlerin değişimlerini ve diyaloglarını, barış içinde bir arada yaşamayı teşvik etmeliyiz. Tek başımıza durmamalı, diğer medeniyetleri veya milletleri küçümsemeliyiz. İnsanlık tarihi bize dünyaya hakim olmak için tek bir medeniyet kurmaya çalışmanın gerçekçi olmadığını söylüyor."

Çin çok etnikli bir ülkedir ve bir ülkenin istikrarı için farklı kültürlerin uyumlu bir şekilde bir arada yaşamasının ne kadar önemli olduğunu Çin'den daha iyi hiçbir ülke bilemez.

Çin, Ortadoğu medeniyetlerinin mirasını, gelişimini ve yenileşmesini desteklemektedir.

Ortadoğu, dünyanın tüm büyük medeniyetlerinin toplandığı ve harmanlandığı bir yerdir. Farklı uluslar, kültürler ve dinler arasındaki etkileşim, bütünleşme ve ortak yaşam, Ortadoğu'nun tarihsel geleneğini temsil etmektedir. Çin, Ortadoğu ile kültür alışverişinde farklı medeniyetlerin karşılıklı öğrenmesine ve bir arada yaşamasına büyük önem vermekte ve Ortadoğu medeniyetlerinin mirasını, gelişimini ve yenileşmesini desteklemektedir. Ayrıca Çin, kültürel hegemonyanın ve önyargıların karşısında yer almakta, medeniyetler içinde çeşitliliği sağlamak için Ortadoğu ülkeleriyle ortak çaba sarf etme yolunu izlemektedir. Medeniyet, gelişmenin itici gücünü sürekli olarak artırmak için ancak farklı ülkeler ve milletler tarafından yaratılan medeniyetlerin olağanüstü başarılarından yararlanarak zamanla ilerleyebilir.

İkincisi, Çin aktif olarak büyük bir güç olma sorumluluğunu üstlenmelidir.

Çin'in uluslararası statüsü ve etkisi giderek artarken, uluslararası toplum ve Ortadoğu ülkeleri, Çin'in Ortadoğu'da daha proaktif bir rol oynamasını beklemektedir. Bu bağlamda, Çin barış ve kalkınma için sorumluluk alarak bu beklentilere cevap vermelidir. Aktif olarak sorumluluk almak, Çin'in büyük güç diplomasisi pratiğinin önemli bir sembolüdür (Xiang & Han, 2020). Ortadoğu'daki demokratikleşme, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra on yıllardır yavaş bir arayış süreci yaşamıştır. Otoriter rejimin güçlendirilmesi ile demokratik siyasetin ilerletilmesi arasındaki şiddetli çatışma ile süreç zaman zaman kesintiye uğramış, pek çok kez gerilemeler ve çöküşler yaşanmıştır. Küresel siyasi evrimin hızına göre, Ortadoğu'daki demokratik siyaset, diğer gelişme alanlarının gerisinde kalmaktadır (Hua, 2018). Özellikle Arap Baharı'nın patlak vermesinden sonra, Ortadoğu'daki çatışmalar daha karmaşık ve değişken hale gelmiştir.

Bu bağlamda, Çin Ortadoğu'da güvenlik ve istikrarı gerçekleştirmek için Beş Maddelik İnisiyatif'i ortaya koymuştur:

- Karşılıklı saygı ve Ortadoğu'nun özelliklerine, modellerine ve yollarına hürmet savunulmalıdır.
- Filistin-İsrail meselesinin çözümünde adalet için ısrar edilmelidir.
- Nükleer silahların yayılmasını önleme gerçekleştirmeli, ABD ve İran'ın nükleer konusunda mümkün olan en kısa sürede anlaşmaya varmaları teşvik edilmelidir.
- Tüm tarafların endişelerini hesaba katarak kolektif güvenlik ortaklaşa oluşturulmalıdır.
- Ortadoğu'da uzun vadeli barış ve istikrarı sağlamak için kalkınma ve işbirliği hızlandırılmalıdır (Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2021).

Çin, sıfır toplamı oyunu terk etmeye devam edecek ve Ortadoğu'da barış ve istikrarın savunucusu, ortak kalkınmanın destekçisi ve adaletin savunucusu olacaktır.

Üçüncüsü, Çin diplomatik ilişkilerde ortaklık-

Konfüçyüs Enstitüsü, Çin dilini dünyaya tanıtmaya, Çin kültürünü yayma ve farklı kültürler arasındaki alışverişini geliştirme görevini üstlenir. (CGTN, 2018)

lar geliştirmeyi taahhüt etmelidir. Çin'in Ortadoğu diplomasisi her zaman ortaklık ve bağlantısızlık fikrine bağlı kalmıştır. Çin, Ortadoğu'da şu üç ilkeyi benimsemektedir: Çin, acente aramıyor, barışa ikna için çabalamakta ve görüşmeleri teşvik etmekte; Çin etki alanlarına girmemekte, ancak herkesi Kuşak ve Yol'un dost çemberine katılmaya özendirilmekte ve Çin, bölgedeki "boşluğu" doldurmaya çalışmamakta, ancak karşılıklı yarar sağlayan ve her yerde iki taraflı kazancın gerçekleştiği ortaklıkları oluşturmaya çalışmaktadır (Tai, 2018).

Çin'in Ortadoğu'daki ortaklığının iki biçimi vardır: Çok taraflı ve iki taraflı. Çok taraflı ortaklık Arap Devletleri Ligi (22 Arap ülkesi), Afrika Birliği (10 Afrika Arap ülkesi), Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi (altı Körfez Arap ülkesi) ve Arap Mağrip Birliği'ni (Libya, Tunus, Cezayir, Fas ve Moritanya-5 ülke) ve İslam İşbirliği Teşkilatı'nı (57 üye ülke) ifade ederken, ikili ortaklık biçimi ise Çin'in Cezayir (2014), Mısır (2014), Suudi Arabistan (2016), İran (2016) ve Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) (2018) gibi Ortadoğu ülkeleriyle kurduğu ikili ortak diplomasisini ifade etmektedir (Gang, 2019).

Bu ortaklık ağının oluşturulması, Çin'i Ortadoğu'da tarihi yükü olmayan bir konuma yerleştirmiş ve Çin'in tarafsız, adil ve içişlerine müdahale etmeyen iyi bir ortak olduğunu göstermiştir (Kemal, 2018).

Farklılıkları korurken ortak bir zemin aramak, karşılıklı yarar sağlamak ve kazan-kazan yaklaşımı Çin diplomasisinin altında yatan mantığı temsil etmektedir.

Çin'in Ortadoğu ile paydaş diplomasisi gelecekte, öncelikle Ortadoğu ülkelerini bir çıkarlar topluluğuna entegre ederek, bu çıkarlar topluluğu aracılığıyla bir güvenlik topluluğu oluşturmak ve nihayetinde bir değerler topluluğuna dönüşmeye odaklanmaktadır. Farklılıkları korurken ortak bir zemin aramak, karşılıklı yarar sağlamak ve kazan-kazan yaklaşımı Çin diplomasisinin altında yatan mantığı temsil etmektedir. Çin'in Ortadoğu'daki paydaş diplomasisi, bölgedeki büyük güçlerin ittifakının etkisini nesnel olarak zayıflatmış, hegemonya ve tek taraflılığa karşı yumuşak bir kontrol ve denge görevi görmüştür.

Sonuç

Kültürel işbirliği, KYG'nin yüksek nitelikte gelişimini teşvik etmede, daha fazla ülke, bölge ve uluslararası organizasyonun katılımını sağlamada, daha büyük bir uluslararası konsensüs oluşturmada ve daha fazla ülkeye, halka fayda sağlayan diğer görünür başarılarında hayati bir rol oynamaktadır. Çin Cumhurbaşkanı Xi'nin 2013'te KYG'yi önermesinden bu yana sekiz yıl geçmiştir. Farklı kültürlerden, ırklardan, ten renklerinden, dinlerden ve sosyal sistemlerden oluşan bir dünyada sayılamayacak kadar çok problem bulunmaktadır. Çin kültürel iletişimiyle bu sorunlara çözüm sunmaktadır: Farklılıklar barış içinde bir arada var olabilir

ve ortaklaşa gelişebilir. Çin, bunu kanıtlamak için fiili uygulamalarda bulunmaya devam edecektir.

Medeniyetler arasındaki çatışmalar mutlak değildir. Farklı kültürlerin bir arada yaşamasını teşvik etmek, Çin'in KYG kapsamındaki yabancı kültürel alışverişlerinin ön koşulu ve temelidir. KYG'nin Ortadoğu'daki farklı medeniyetleri birbirine bağlayan bir tutkal olarak gelişmesi, Çin'in körü körüne ulusal nihilizm hayranlığını, dar görüşlü ulusal yabancı düşmanlığını ve kendini beğenmiş merkezizeti terk etme ısrarının somut bir tezahürüdür. Beş bin yıllık Çin “和” (He) geleneği, KYG'nin inşasındaki kapsamlı istişare, ortak organizasyon ve paylaşma ilkelerini belirler. KYG tüm sorunları çözmek için yeterli olmasa da Çin'in zorluklara cevabını temsil etmektedir. KYG, işbirliği için açık ve kapsayıcı bir platform ve dünyadaki tüm ülkeler tarafından ortaklaşa oluşturulan uluslararası bir kamu ürünüdür.

Küresel yönetişime geç gelen bir ülke olarak, KYG'nin arka planı altında Çin, hala keşfetme ve uygulama aşamasında olduğu göz önüne alındığında, Ortadoğu ile kültürel alışverişini geliştirmeyi ve genişletmeyi dört gözle beklemektedir. Çin, “Ortadoğu Sorunu”nu pratik eylemlerle yanıtlamakta ısrar etmekte ve daha açık, kapsayıcı ve adil bir Ortadoğu inşa etmek için kendi deneyimiyle ve bilgeliğiyle katkıda bulunmaktadır. Barış ve kalkınmanın hala ana tema olduğu bu çağda, Çin'in dünya barışını koruyarak kendini geliştirmesi ve kendi gelişimiyle de dünya barışını sürdürmesi gerekmektedir.

Teşekkür: Bu makale “Çin Eğitim Bakanlığı Felsefe ve Sosyal Bilimler anahtar Projesi” (17JZD036) tarafından desteklenmektedir.

Kaynakça

- China is a long-term and reliable strategic partner of Middle Eastern countries. (2021, Mart 31). People's Daily.
- Çin Devlet Konseyi Enformasyon Ofisi. (2020, Ağustos 4). What is five-pronged approach? http://english.scio.gov.cn/beltandroad/2020-08/04/content_76345571.htm adresinden alınmıştır.
- Çin Halk Cumhuriyeti Azerbaycan Büyükelçiliği. (2021, Mayıs 7). Q&A from the Baku Tribune's written interview with ambassador Guo Min. Retrieved from <http://az.china-embassy.org/eng/sxgw/t1873989.htm> adresinden alınmıştır.
- Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Konseyi (The State Council of the People's Republic of China). (2015, Nisan 1). How to realize the tourism vision of the Belt and Road Initiative. http://www.gov.cn/xinwen/2015-04/01/content_2841172.htm adresinden alınmıştır.
- Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (The Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China). (2021, Mart 26). Wang Yi Proposes a Five-point Initiative on Achieving Security and Stability in the Middle East. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1864767.shtml adresinden alınmıştır.
- Dil Eğitimi ve İşbirliği Merkezi (The Center for Language Education and Cooperation). (2020, Aralık 22). 70 countries incorporate Chinese into their national education systems. <http://www.chinese.cn/page/#/pcpage/article?id=420&page=8> adresinden alınmıştır.
- Dil Eğitimi ve İşbirliği Merkezi (The Center for Language Education and Cooperation). (2021, Mart 9). Chinese mania has set off a new upsurge in the world. <http://www.chinese.cn/page/#/pcpage/article?id=528&page=6> adresinden alınmıştır.
- Feng, D. R. & Ling, L.W. (2021, Temmuz 22). China Fulfills the Major Country Commitment of Vaccine "Global Public Goods". Global Times. <https://world.huanqiu.com/article/442qV9ZLSi0> adresinden alınmıştır.
- Gang, S. D. (2019). China's Partnership Diplomacy in the Middle East. *World Economics and Politics*, 7, 107.
- Hua, Y. J. (2018). An Overview of the Upheaval in the Middle East. *Journal of International Relations*, 3, 23-29.
- Jian, L. W. (2016). Constructing an international discourse system of win-win cooperation from the perspective of One Belt One Road. *West Asia and Africa*, 5, 88.
- Jian, L. W. (2018). From overall detachment to active performance: China's Middle East diplomacy since the reform and opening up. *Arab World Studies*, 5, 39.
- Kemal, M. S. (2018). China's Belt and Road Initiative: Implications for the Middle East. *Cambridge Review of International Affairs*, 31(1), 80.
- Liang, L. H & Hong, Z. Y. (2018). China's achievements in cultural exchanges with foreign countries in the past 40 years. *People's Tribune*, 35, 131.
- People's Daily. (2020, Aralık 14). Launching ceremony of ICLEW 2020 successfully held. <http://en.people.cn/n3/2020/1214/c90000-9799016.html> adresinden alınmıştır.
- Ping, X. J. (2017). *The Governance of China Vol.2*. Beijing: Foreign Language Press.
- Ping, X. J. (2017, Mayıs 16). Open up A New Starting Point for Cooperation and Seek New Momentum for Development, *People's Daily*.
- Ping, X. J. (2021). Keynote Speech by Xi Jinping at the Opening Ceremony of the Second Belt and Road Forum for International cooperation. beltandroadforum.org/n100/2019/0426/c26-1261.html adresinden alınmıştır.
- Ping, X. J. (2021, Temmuz 17). Keynote Speech by Xi Jinping at the Opening Ceremony of the Boao Forum for Asia Annual Conference 2021. <https://baijiahao.baidu.com/s?id=1697526347104992538&wfr=spider&for=pc> adresinden alınmıştır.
- Qin, L. (2021, Mart 24). Wang Yi is visiting six countries in the Middle East today. What does it mean for China's diplomacy to enter the Middle East time. <https://export.shobserver.com/baijiahao/html/352487.html> adresinden alınmıştır.
- Ran, Z. W. & Hong, L. (2018). People-to-people Connectivity: A Community Vision Based on Cultural Interaction-The Dilemma and Solution of Cultural Identity in the One Belt One Road. *Publishing Research*, 3, 5.
- Tai, W. (2018). The Middle East and the Diverse Interactions from the Perspective of Civilization. *West Asia and Africa*, 1, 155.
- Xiang, L. S. & Han G. (2020). Analysis of China's Diplomacy in the Middle East under the Background of the Upheaval in the Middle East. *West Asia and Africa*, 5, 95.
- Xiao, C. X. (2016). Research on Sino-Arab Tourism Cooperation from the Perspective of One Belt One Road. *Arab World Studies*, 2, 56.
- Xiu, L. H. (2020). Cultural dissemination under the Belt and Road Initiative is connected with people's hearts. *People's Tribune*, 11, 107.
- Yang, Q. Y. & Chun, S. (2018, Mayıs 15). The 10th Anniversary of Confucius Institutes in Turkey: From Language Classes to Cultural Bridges. *People cn*. <http://edu.people.com.cn/BIG5/n1/2018/05/15/c1053-29991334.html> adresinden alınmıştır.
- Zhang, B. C. (2019). The Motivation, Goal and Significance of Arab Countries' 'East-oriented' Diplomacy. *Arab World Studies*, 6, 100.
- Zheng, Z. Q. (2011). *Public Diplomacy and Transcultural Communication*, Beijing: China Renmin University Press.